

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pōli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. marcija 1880.

O b s e g: Živinske soli ne dobimo. — Še nekatera kmetijska orodja. (Konec.) — Gospodarske novice. — Po zraku kakor ptiči bomo letali. — Matičine knjige za leto 1879. — Slovenska Talija. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Živinske soli ne dobimo.

Kakor so se naša družba kmetijska in pa druge kmetijske družbe uže poprej, tako se je zadnji čas tudi kmetijski svet v Pragi obrnil do c. kr. ministerstva kmetijstva s prošnjo, naj bi se za živino zopet delala in prodajala sol po nižji ceni, kakor je to tudi prejšnja leta bilo.

Živinsko sol je prejšnja leta dala vlada delati tako, da se je navadni kuhinski soli celó malo encijana in ogljenega prahu primešavalo ter tako ubranilo, da take črnkaste in grenkljate soli ljudje niso mogli za na mizo rabiti.

Na to vlogo je c. k. ministerstvo kmetijstva odgovorilo, da finančno ministerstvo z ozirom na določbe solne postave ne more zopet vpeljati cenejše soli.

Tej odloki je dodalo c. kr. ministerstvo kmetijstva še to, da znižana cena soli za živino nima toliko upliva na povzdigo živinoreje, kakor se misli, kajti po splošnih skušnjah se leto in dan potrebuje za eno govedo 10 do 30, za enega konja 10 do 20, za eno ovco 2 do 5, za enega prešiča pa 5 funtov soli. Če se zdaj pomisli, da cesarske solnice prodajajo dunajski cent soli po 5 gold., — odgovarja ministerstvo dalje — si gospodar s 50 krajc. do 1 gold. 50 kr. omisli za celo leto soli za eno govedo. To je pa gledé na vrednost ene velike živine po mislih ministerstva tako majhen potrošek, da se skoro v poštev ne more jemati s tem, koliko bolje krave molzejo in koliko bolj se debelijo voli, če se jim krma nekoliko soli. Sicer pa se sme tudi to reči, da taki gospodarji, ki pri sedanjih cenah ne privoščijo soli živini, je tudi potem jej ne bodo privoščili, ko bi cena nižja bila. Konečno je dostavilo ministerstvo še to, da z ozirom na državopravne in denarne razmere ni pričakovati, da bi mogoče bilo, k malu predrugačiti dandanes veljavne postavne določbe o razprodaji in ceni soli. —

Tako se glasi odgovor c. kr. ministerstva kmetijstva, katerega zadnji odstavek menda kaže pravi vzrok, zakaj mu ni mogoče vstreči željam kmetijskih družeb po znižani solni ceni, in ta je ona državopravna razmera med Avstrijo in Ogersko, po kateri se Magjari ustavljajo napravljanju cenejše živinske soli, in kar Magjar hoče, to je žalibog Avstriji — zapoved!

Še nekatera kmetijska orodja.

(Konec.)

Žitočistilni stroj.

Poroča prof. Fr. Povše.

Da je prerresničen stari naš pregovor: „kakoršna setev, takošna žetev“, to poljedelci prav hudo čutijo, če so sejali seme nečisto. Iz nečistega semena jim izraste plevla polno žito, katero treba opléti; plevce so pa z rudne in dokaj stroškov stanejo. Plevel prerašča žitne rastline jih zadušuje ter jim ropa redilne snovi. Kdo se je videl prosa, katero plevel zaduši tako, da skoro ni najti prosenih rastlinic izmed gostega plevla! Zato tudi trdimo, da prosó vsakega gospodarja, ki mora najemati ptujih delalcev, posebno če ga je vsejal na nečisto zemljo, več stane, kakor ko bi ga na trgu kupil.

S tem, da vsejemo plevelno žito, si silno škodujemo. Kako silovito plodnost imajo nekatere plevelne rastline, tega se moremo prepričati iz števil, katere je slavni prof. Nobbe objavil. Našel je, da ena sama glava makova — in koliko je rdečih makovih rastlin po njivah! — ima do 50.000 zrn, divja kamelica 40.650, gorčica po svojem rumenem cvetju povsod znana 4200, velika smrdela 13.500, masleni grint 6500, predobro znana plavica 4000, kokalj 2590 zrn.

Pri tej velikanski množini zrn se pač ne smemo čuditi, da je njiva tukaj polna plevla, katerega zatreti je tolikokrat silno težavno, posebno zato, ker ta semena dolgo časa ne izgubijo kaljivosti.

Plevelne rastline pa tudi zeló izmolzujejo zemljo, česar se moremo prepričati iz sledečih od prof. Wilhelma izvršenih kemijskih preiskav.

Preiskoval je pepel sežganih raznih plevelnih rastlin in našel v 100 delih:

v pepelu kokalja 24,9% kalija, 37% apna, 7% magnezije, 10% fosforne kisline itd.;

v pepelu kamelice 42% kalija, 19% apna, 5% magnezije, 9% fosforove kisline itd.;

v pepelu plavice 52% kalija, 18% apna, 5% magnezije, 9% fosforove kisline itd.;

v pepelu predenice 74% kalija, 10% fosforove kisline itd.;

v pepelu njivske gorčice 19% kalija, 34% apna, 12% fosforove kisline itd.

Te številke pač glasno govoré, kako silno plevelne rastline izmolzujejo zemljo, torej koliko škodujejo žit-

nim in drugim rastlinam, katere valed tega oropanja le slabo rasti in obroditi morejo.

Da pa naši bralci morejo bolje razumeti vrednost sestave raznih snovi, katere se v pepelu rastlin nahajajo, naj jim navedemo snovi, kakoršne se nahajajo v pepelu nekaterih glavnih domačih rastlin.

V 100 delih pepela pšeničnega zrna je: 30% kalija, 11% magnezije, 47% fosforove kisline,

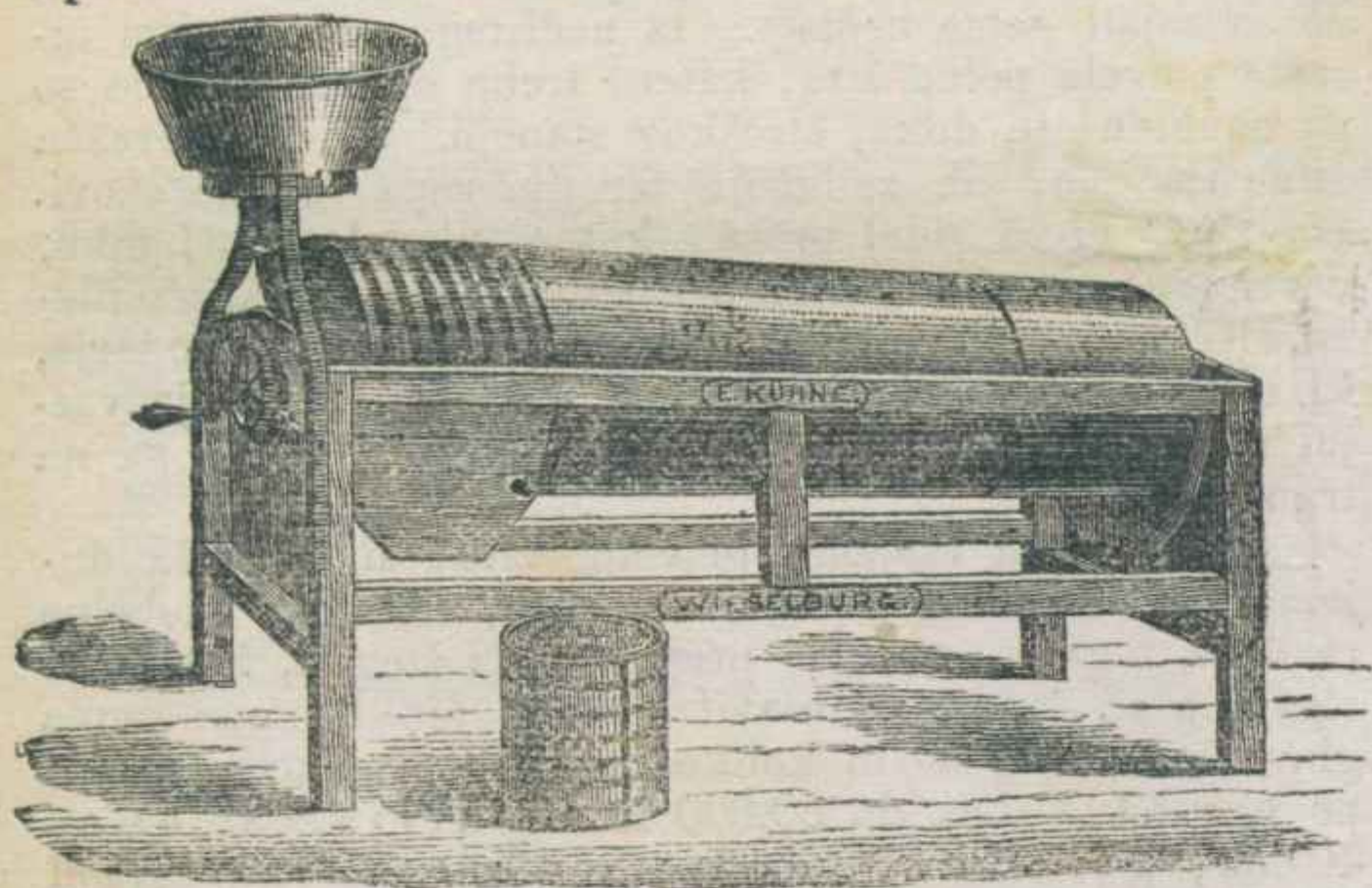
v 100 delih pepela pšenične slame je 13% kalija, 5% apna, 5% fosforne kisline in 67% kremenčeve kisline;

v 100 delih pepela zelene detelje je 32% kalija, 35% apna in 9% fosforne kisline.

Razvidno je tedaj, da plevelne rastline skoro toliko redilnih tvarin iz zemlje poberó, kakor žitne. Take znanstveno utrjene skušnje naj bi nas pač izmordile, da bi bolje pazili na čistost semena, pa tudi na čistost njiv.

Res si moremo pomagati s tem, da damo izbrati na pr. pšenico za seme, ali, ko je snopje v kozolcu, da nastrižemo klasje, katero posušimo na rjuhah in potem omlatimo ali osmučemo. Al to more le tak gospodar storiti, kateri ima dovolj lastnih delavnih moči in ki le malo semena potrebuje. Za večjo potrebo pa nam umni fabrikanti izdelujejo prav koristne stroje, s katerimi moremo žito čistiti.

Pridjana podoba nam kaže tako čistilnico, katero izdeluje uže pohvaljeni fabrikant Kühne v Mošonji po Pernolletovi sistemi.

S tako čistilnico se prav lepo in dobro dá iz žita ločiti plevelno seme, kamenje, prah itd.

Če je treba iz žita, na pr. iz pšenice, ločiti oves, rž, ječmen, je tudi za to izdelan stroj, kateri ima cilindar z dvojno delavnostjo. V bobnu se nahajajo večje in manjše ljuknice; skozi prve pada pšenično, skozi manjše pa rženo in drugo plevelno zrnje, katero vse pada na sito, kjer se zopet rž od plevelnih zrnit itd. loči.

Pri navadni čistilnici, katera ima iz žita ločiti le plevelna zrnica kokalja, grahorja, ljulike itd., se vsuje seme po vlijaku v boben, katerega prednji del ima jako fine ljuknice, skozi katere pada prah in mala zrnica. V nagnenem bobnu teče žito v drug predal, katerega notranja stena je polna polokroglih votlin, v katere pada okroglo plevelno seme in zbito žitno zrnje, od koder teče v neko globino, iz katere se po polževo zaviti steni iz cilindra odpravlja, med tem ko se žito v 3. in 4. delu, kjer so ljuknice večje, loči v 2 sorti in očisteno na drugem delu izpada. V eni minuti se ne sme vreteno čez 40krat zavrteti. V eni uri se po 10 mernikov žita sčisti.

Navadna čistilnica velja 60 gold. Veči stroj, s katerim se izloči iz pšenice tudi oves ali rž, velja pa 120 gold.

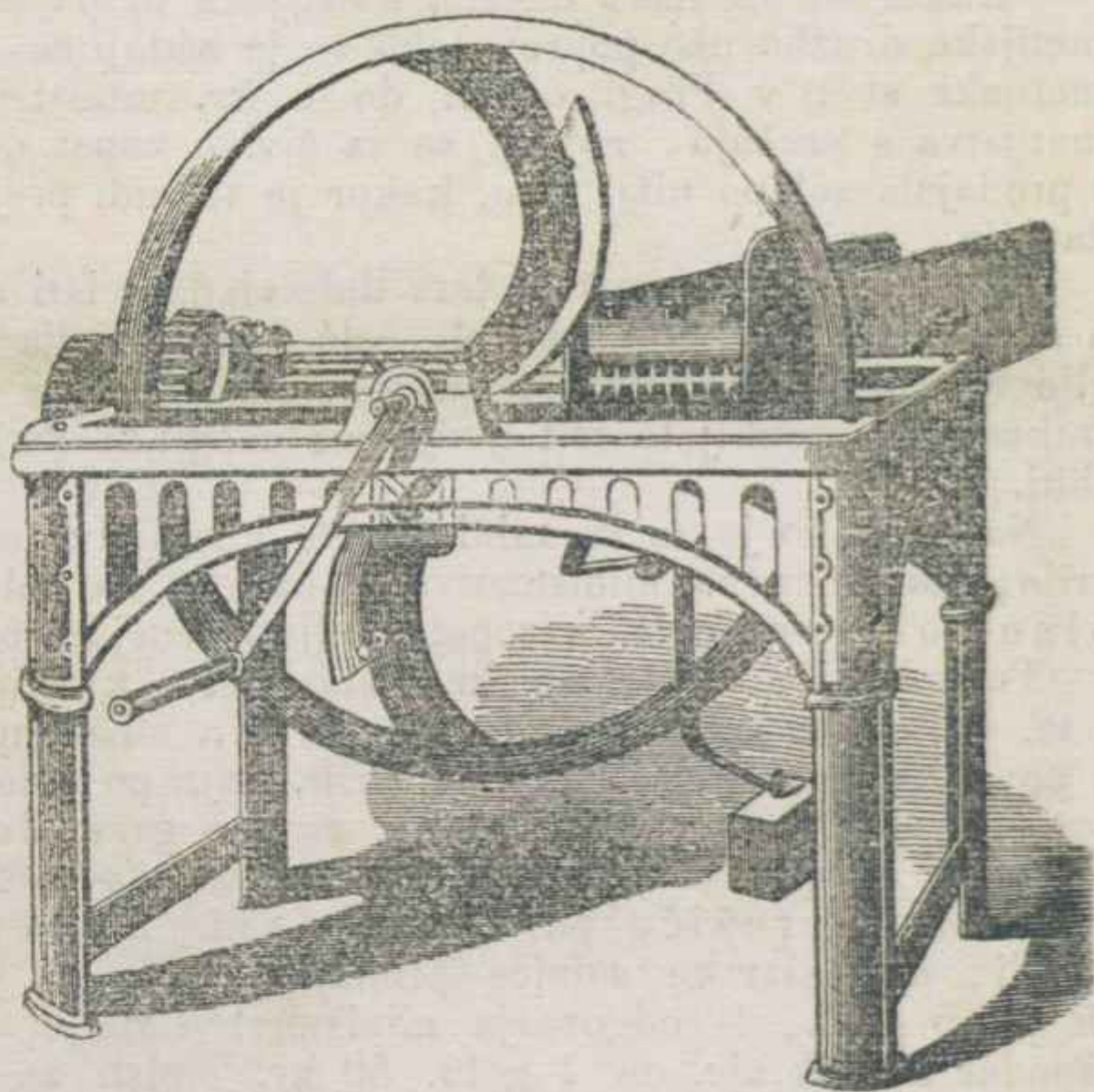
Gosp. Kühne pa izdeluje tudi prav majhen stroj, ki velja le 38 gold., s katerim se more v enem dnevu 30 mernikov žita sčistiti. Ta strojič je prav tako izdelan, kakor velika čistilnica Pernolletove sisteme, le v manjši obliki. V bobnu iz kositarja izdelanem so oddelki različno velikih votlin ali ljuknic, skoz katere se ločijo zrnica manjša in večja. Stroj se postavi lahko na mizo, in en deček ga lahko goni.

Ker tako malo stane, lahko si ga omislita dva sosedja skupaj in oba bodeta z njim sčistila si vse žito, ter še od sosedov zaslužila kak goldinar za izposojilo te mašine. V današnjem položaju moramo kmetovalci na vsa sredstva misliti, s katerimi si moremo pomagati, in kedo bi mogel tajiti, da prav v znižanju stroškov v gospodarstvu si moremo še pomagati?

Ker uže govorimo o potrebi strojev ali mašin, s katerimi moremo prihraniti si stroškov za delo, naj še spregovorim o slamoreznicah.

Koliko pač zamudi hlapec na podu, kjer s staro svojo slamoreznico dan za dnevom ropoče, namesto da bi druga dela opravljal! Res je, da slamorezni stroji stanejo 60 do 70 gld., a silno veliko se z njimi v enem dnevu opravi; z najmanjšim takim strojem moremo v enem dnevu (12 ur dela) 60 hektolitrov $\frac{1}{4}$ palca dolge, ali 120 hektolitrov $\frac{1}{2}$ palca dolge rezanice napraviti.

Kühneovo slamoreznico kaže ta-le podoba:

Ona ima sledečo sestavo: na mahalnem ali gonilnem kolesu utrjena sta 2 noža, katera opravljata isto, kar kôsa pri ročni slamoreznici. Slama se vklada v trugo, pa njo spravlja naprej in pod nože dva zobčata valarja, za stiskanje pa skrbi nek obtežek, ki kakor je iz podobe razvidno, visi na neki železni kljuki. Vse se premiče po zobčastih kolescih, katera prenašajo gonilno moč iz glavnega kolesa na vretenaste osi. Pri delu morata biti 2 moža, katera se menjata z vrtenjem, katero je precej vtrudljivo.

Če si tak stroj sosedje ene vasi skupaj omislijo tako, da vsak par goldinarjev donese, si bodo lahko hitro narezali potrebno množino rezanice in svoje hlapce porabili za druga opravila, kakoršnih skrbnemu kmetu nikdar ne primanjkuje.

Gospodarske novice.

Prva štajarska mlekarska zadruga v Gradci osnovala se je lani. Sedaj so priprave toliko dognane, da more meseca aprila pričeti svoje delovanje v lastni